

Sygn. akt XVII Ka 343/16

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu w XVII Wydziale Karnym – Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący: SSO Dariusz Kawula

Sędziowie: SSO Alina Siatecka

SWSG Bartosz Stangierski (spr.)

Protokolant: st. prot. sąd. Joanna Kurkowiak

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej Macieja Nowaka

po rozpoznaniu w dniu 5 maja 2016 r.

sprawy **E. N.**

oskarżonego z art. 270 § 1 kk i art. 272 kk w związku z art. 11 § 2 kk, art. 270 § 1 kk

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gostyniu z dnia 15 grudnia 2015 r.

w sprawie sygn. akt II K 15/15/1

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) uniewinnia oskarżoną od przypisanego jej w punkcie 2 wyroku czynu,

b) uchyla punkt 4 wyroku,

c) zmienia punkt 5 wyroku poprzez zasądzenie od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa 1/3 kosztów sądowych, obciążając nimi w pozostałej części Skarb Państwa,

II. w pozostałej części utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,

III. zasądza od oskarżonej na rzecz oskarżyciela posiłkowego K. N. kwotę 420 zł z tytułu ustanowienia pełnomocnika procesowego w postępowaniu odwoławczym,

IV. zasądza od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa koszty procesu za postępowanie odwoławcze w wysokości 170zł w tym wymierza jej opłatę w kwocie 120 zł za obie instancje.

Bartosz Stangierski Dariusz Kawula Alina Siatecka

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 5 maja 2016 r w części zmieniającej wyrok Sądu Rejonowego w Gostyniu z dnia 15 grudnia 2015 r. dotyczący oskarżonej E. N.

E. N. została oskarżona o to, że:

I. w dniu 04 marca 2011 roku w (...) w powiecie (...) w celu użycia za autentyczną sporządziła umowę kupna-sprzedaży ciągnika rolniczego marki S. (...) rok produkcji 2004 o nr rej. (...) a w miejscu gdzie widnieje podpis sprzedającego na przedmiotowej umowie podrobiła podpis Z. N., tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 kk,

II. w dniu 14 marca 2011 roku w (...) w powiecie (...) w celu użycia za autentyczną sporządziła umowę kupna-sprzedaży samochodu osobowego marki O. (...) rok produkcji 1998 o nr rej. (...), a w miejscu gdzie widnieje podpis sprzedającego na przedmiotowej umowie podrobiła podpis Z. N., tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 kk,

III. w grudniu 2011 roku w G. w woj. (...) wyludziła poświadczenie nieprawdy poprzez podstępne wprowadzanie w błąd urzędnika Wydziału Komunikacji Starostwa Powiatowego w G. uprawnionego do wystawienia dokumentów w ten sposób, że posłużyła się wcześniej podrobioną przez nn osobę umową kupna-sprzedaży ciągnika rolniczego m-ki S. (...) rok. prod. 2004 i spowodowała zarejestrowanie w/w pojazdu na swoje nazwisko oraz uzyskała do niego legalne dokumenty w postaci dowodu rejestracyjnego tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 kk i art. 272 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Gostyniu:

1. Uniewinnił oskarżoną od zarzucanego jej w punkcie I czynu.
2. Oskarżoną uznał za winną tego, że w styczniu 2012 r. w (...) woj. (...) użyła wobec W. S. jako autentyczny podrobionego przez nieustaloną osobę dokumentu - umowa sprzedaży samochodu O. (...) nr rej. (...) - opatrzonego sfałszowanym podpisem Z. N., tj. przestępstwa z art. 270 § 1 kk i za to na podstawie wskazanego artykułu wymierzy jej karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych ustalając wysokość 1 stawki na kwotę 10 zł.
3. Oskarżoną uznał za winną zarzucanego jej w punkcie III czynu tj. przestępstwa z art. 270 § 1 kk i art. 272 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i za to na podstawie art. 270 § 1 kk w zw. z art. 11 § 3 kk wymierza jej karę grzywny w wysokości 120 stawek dziennych ustalając wysokość 1 stawki na kwotę 10 zł.
4. Na podstawie art. 85 § 1 kk, art. 85a kk i art. 86 § 1 i 2 kk połączył orzeczone w punktach 2 i 3 kary grzywny i wymierzy oskarżonej jako łączną karę grzywny w wysokości 150 stawek dziennych ustalając wysokość 1 stawki na kwotę 10 złotych.
5. Na podstawie art. 627 kpk i art. 1, art. 3 ust. 1 i art. 6 ustawy o opłatach w sprawach karnych zasądził od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa koszty procesu, w tym wymierzył jej opłatę w wysokości 150 zł, a nadto zasądził od oskarżonej na rzecz oskarżyciela posiłkowego K. N. kwotę (...),- złote tytułem ustanowienia w skrawie pełnomocnika.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją obrońca oskarżonej zarzucając orzeczeniu:

1. Co do czynu opisanego w pkt. 2 wyroku, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, a w szczególności przyjęcia za udowodnione faktów bez dostatecznej ku temu podstawy, poprzez przyjęcie, iż oskarżona w styczniu 2012r w Pogorzeli użyła wobec W. S. jako autentyczny podrobiony przez nieustaloną osobę dokument umowy sprzedaży samochodu O. (...).
2. Co do czynu opisanego w pkt. 3 wyroku, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, iż oskarżona działa z zamiarem bezpośrednim bądź ewentualnym popełnienia czynu zabronionego z art. 270 § 1 kk i 272 kk, podczas gdy oskarżona nie miała świadomości tego iż dokument kupna-sprzedaży ciągnika rolniczego S. S. (...) jest przerobiony lub podrobiony, a tym samym dokonała nieświadomie wprowadzenia w błąd funkcjonariusza publicznego rejestrującego pojazd.

3. Obrazę przepisów postępowania - art. 7 kpk, która to miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, poprzez:

a) Uznanie za wiarygodnych w całości zeznań świadka W. S., podczas

gdy świadek ten twierdził, że umowę spisywał E. N., co sprzeczne jest z wnioskami opinii biegłego grafologa i przeczy tym samym zdarzeniom w których świadek ten miał uczestniczyć, a nadto świadek ten był skonfliktowany z oskarżoną;

b) Uznanie za wiarygodnych w całości zeznań świadka K. N.,

podczas gdy świadek ten był silnie skonfliktowany z oskarżoną na tle rozliczeń po śmierci ojca Z. N. i nie miał ze zmarłym przed jego śmiercią tak dobrego kontaktu, aby mógł wiedzieć o jego ustaleniach majątkowych z innymi członkami rodziny;

c) Odmowę wiarygodności zeznaniom świadka M. N. (1) w części w jakiej świadek ta opisywała ustalenia majątkowe zmarłego Z. N. i zachowania samej oskarżonej, podczas gdy zeznania tegoż świadka są zbieżne z okolicznościami jakie podała oskarżona oraz z opinią biegłych grafologów co do braku sporządzania w/w umowy przez oskarżoną, a tym samym braku świadomości oskarżonej co do posługiwania się podrobionymi dokumentami;

d) Brak konkretnej i prawidłowej oceny zeznań świadka A. J., z

uwagi na jego ewentualny związek partnerski z oskarżoną, podczas gdy nie zostało wykazane w sprawie, aby świadek ten był w zażyłej relacji z oskarżoną, a nadto iż miał jakąkolwiek inną motywację w tym, aby zeznawać na korzyść lub niekorzyść kogokolwiek;

e) Uznanie za wiarygodnych zeznań świadków H. N. i M. N. (2) w części jakiej świadkowie Ci twierdzili, że oskarżona posłużyła się podrobionymi dokumentami sprzedaży ciągnika i samochodu, podczas, gdy ich wersji przebiegu wydarzeń zupełnie zaprzeczają wnioski opinii biegłych grafologów;

4. Obrazę przepisów prawa procesowego - art. 5 § 2 kpk poprzez jego niezastosowanie w stosunku do oskarżonej, w sytuacji gdy zaistniały wątpliwości, których nie usunięto w postępowaniu dowodowym, a istotne dla przypisania winy oskarżonej, a mianowicie nie ustalono kto sporządził i podpisał umowy kupna sprzedaży samochodu i ciągnika, a zatem nie wiadomo skąd pochodzą dokumenty kupna- sprzedaży.

W konsekwencji skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i uniewinnienie oskarżonej od czynów z pkt. 2 i 3 wyroku oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz oskarżonej zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów jednego obrońcy w postępowaniu za obie instancje, według norm przepisanych. Ewentualnie apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonej okazała się o tyle zasadna, że przy rozpoznaniu sprawy, zgodnie z art. 433 § 1 kpk zostało stwierdzone, że orzeczenie Sądu Rejonowego odnośnie drugiego zarzuconego (II) i przypisanego (2) czynu jest wadliwe w szerszym zakresie niż wskazany w wywiedzionej przez apelującego skardze. Przypomnieć należy, że zgodnie z treścią art. 433 § 1 kpk Sąd Odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym wówczas, gdy ustawa tak stanowi. Przypadkiem nakazującym wyjście poza granice środka odwoławczego jest m.in. sytuacja, o której mowa w art. 440 kpk, obligująca Sąd II instancji do zmiany zaskarżonego orzeczenia na korzyść oskarżonego albo do jego uchylenia niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, jeżeli utrzymanie w mocy takiego orzeczenia byłoby rażąco niesprawiedliwe. Sąd odwoławczy ma zatem nie tylko prawo, lecz wręcz obowiązek zbadania sprawy pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także z urzędu niezależnie od tych granic - w celu stwierdzenia, czy nie zachodzi oczywista niesprawiedliwość orzeczenia, w szczególności, gdy niemożliwe jest uwzględnienie samych zarzutów zawartych w środku odwoławczym

(postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2007 r., II KK 242/06, LEX nr 280721). Konsekwentnie przyjmuje się przy tym w orzecznictwie, że każda wskazana w art. 438 kpk podstawa odwoławcza może zostać uwzględniona z urzędu i stać się powodem uznania danego orzeczenia za rażąco niesprawiedliwe, w tym m.in. oczywisty błąd w ustaleniach faktycznych, obraza prawa procesowego, a także prawa materialnego, która nie tylko umożliwia, ale wręcz nakazuje wyjście poza granice zaskarżenia i podniesione zarzuty, skutkując zmianą zaskarżonego orzeczenia na korzyść oskarżonego albo jego uchyleniem (wyrok SN z dnia 29 maja 1973 r., V KRN 118/73, OSNKW 1973, z. 12, poz. 155; wyrok SN z dnia 19 października 2004 r., II KK 355/04, Lex nr 141299; postanowienie SN z dnia 16 maja 2007 r., III KK 328/06, Lex nr 296728, wyrok SN z dnia 12 stycznia 2009 r., II KK 331/08, Lex nr 598010, wyrok SN z dnia 26 października 2011 r., IV KK 298/11, Lex nr 1112325).

Stwierdzenia w tym miejscu wymaga, że ze względu na niżej opisane, wzięte pod uwagę przez Sąd Odwoławczy z urzędu, uchybienie w procedowaniu przez Sąd Rejonowy skutkujące uniewinnieniem oskarżonej od analizowanego czynu, odnoszenie się do związanych z tym czynem zarzutów apelacji byłoby bezprzedmiotowe.

In concreto skonstatować zatem trzeba, że lektura akt sprawy doprowadziła Sąd odwoławczy do wniosku o konieczności wydania orzeczenia reformatoryjnego na korzyść oskarżonej odnośnie 2 przypisanego czynu. W ocenie Sądu II instancji bowiem, Sąd Rejonowy, modyfikując czyn opisany w punkcie II, w brzmieniu i ustaleniach przez siebie przyjętych, wykroczył poza granice tego zarzuconego oskarżonej czynu. Podkreślić przy tym należy, iż sąd I instancji dostrzegając problem, wątpliwość związaną z kwestią zachowania tożsamości zachowania przypisanego oskarżonej z zachowaniem jej zarzuconym, swoje stanowisko w tej kwestii rzeczowo, konkretnie wyjaśnił. Niemniej, tego stanowiska Sąd Okręgowy nie podziela, uznając, iż za daleko idące jest prawne identyfikowanie zachowania polegającego na podrobieniu dokumentu z nieujętych w zarzucie działaniem w postaci posłużenia się wobec W. S. sfalszowanym przez nieustaloną osobę dokumentem. Zaznaczenia wymaga, że granice oskarżenia zostają zachowane, mimo że sąd orzekający zmienia opis czynu przyjęty w akcie oskarżenia, jeżeli wszystkie elementy tego nowego opisu mieszczą się w ramach tego samego zdarzenia historycznego. W przedmiotowej sprawie warunek ów nie został spełniony. Wbrew stanowisku Sądu I instancji, ujęte w czynie zarzuconym i przypisanym oskarżonemu okoliczności nie są te same, przede wszystkim różnią się znamiona przedmiotowe, a zwłaszcza różna jest czynność sprawcza. Wszak oskarżonej zarzucono podrobienie dokumentu umowy sprzedaży nazwiskiem Z. N., a przypisano nie takie zachowanie, tylko użycie tego podrobionego przez inną osobę dokumentu w całkowicie innej sytuacji, która nie była objęta czynem zarzuconym i jest nową, sformułowaną dopiero w wyroku czynnością sprawczą przestępstwa. Wprawdzie w zarzuconym oskarżonej zachowaniu wskazano, iż sfalszowała ona dokument celem użycia go następnie za autentyczny, jednakowoż na tym stwierdzeniu poprzestano; konkretnej realizacji tego celu nie wskazano. Jak wspomniano wcześniej, uczynił to dopiero sąd orzekający w wyroku, zastępując zarzuconą okoliczność fałszowania dokumentu nie występującą w pierwotnym opisie okolicznością, tj. na czym owo użycie miało polegać. Mimo, że ustawowa konstrukcja przestępstwa za art. 270 § 1 kk zakłada tzw. prawną jedność czynu polegającą na podrobieniu dokumentu i jego użyciu za autentyczny, w realiach niniejszej sprawy alternatywne znamiona czynu z art. 270 § 1 kk, - tj. podrobienie lub użycie podrobionego dokumentu - nie zostały uzupełnione lub skorygowane, lecz pierwsze znamiona czynności sprawczej zostały zastąpione innymi w nowych okolicznościach. Czym innym jest określenie celu działania sprawcy w danej chwili, a czym innym zrealizowanie tego celu w przyszłości i w zupełnie innej sytuacji. Na temat tożsamości czynu zarzucanego i przypisanego istnieją liczne wypowiedzi w piśmiennictwie karnoprosesowym, a także szereg judykatów i jakkolwiek nie istnieje pozytywny katalog elementów, na podstawie których można byłoby w bezbłędny sposób orzec o istnieniu lub braku tożsamości czynu, to jedno jest zupełnie pewne, że podstawowym kryterium dla tożsamości czynu jest tożsamość zdarzenia faktycznego. M. C. w monografii "Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne", W. 1984, s. 302 stwierdził "zgodnie z pomocniczą regułą identyczność czynu jest wyłączona, jeżeli w porównywanych jego określeniach zachodzą tak istotne różnice, że według rozsądnej życiowej oceny nie można ich uznać za określenia tego samego zdarzenia faktycznego". Odnosząc powyższy pogląd w realia niniejszej sprawy w ocenie sądu odwoławczego naturalne, życiowe spojrzenie na sytuacje opisane w czynie zarzuconym i czynie przypisanym skłania do wniosku, że były to dwa różne epizody; owszem powiązane ze sobą, ale w ujęciu faktograficznym stanowiły one zaistniałe odrębnie zdarzenia. Zauważyć przy tym należy, że Sąd Rejonowy trafnie wskazał, że dla respektowania zasady tożsamości czynu zarzucanego i przypisanego niezbędne

jest zachowanie niezmienności co do podmiotu czynu, przedmiotu ochrony, a w razie nawet innych ustaleń co do czasu i miejsca czynu, także tożsamości osoby pokrzywdzonej. Jednakże częściowo błędnie Sąd uznał, że wskazane warunki uznania porównywanych czynów za tożsame, wystąpiły w przedmiotowej sprawie. Rzecz w tym, że z istoty przestępstwa z art. 270 kk wynika, że przedmiotem ochrony jest wiarygodność dokumentu i nie zostaje ono popełnione z bezpośrednim pokrzywdzeniem konkretnej osoby. Stąd z gruntu nie może być trafne stwierdzenie Sądu Rejonowego, że w czynie zarzuconym i przypisanym „osoba pokrzywdzona” jest identyczna. Co więcej, nawet gdyby kwestie pokrzywdzenia analizowanymi sytuacjami rozpatrywać w oderwaniu od art. 49 § 1 kpk i 270 §1 kk i rozumieć ją w szerszym i bardziej potocznym znaczeniu, to uznać by należało, że zachodzi częściowa odmienność, a nie tożsamość pokrzywdzonego, jako, że czyn zarzucony byłby niewątpliwie na szkodę Z. N., zaś czyn przypisany również na szkodę W. S.. Ponadto, nie do końca przekonujący jest wywód Sądu Rejonowego co do tożsamości czasu analizowanych zdarzeń. Choć niewykluczone jest, że podrobienie umowy nastąpiło w styczniu 2012 r., to za daleko idące, nie poparte żadnymi dowodami, a jedynie przypuszczeniami Sądu, jest stwierdzenie, iż wskazany w opisie zarzutu II czas czynu jako 4 marca 2011 r., to oczywisty błąd. Teoretycznie bowiem już w tym czasie podrobienie dokumentu mogło nastąpić, podobnie jak mogło nastąpić w kolejnych miesiącach, niekoniecznie dopiero w styczniu 2012 r. W związku z tym relewantna pozostaje znaczna różnica czasowa między czynem, który od początku postępowania oskarżonej zarzucono, a czynem ostatecznie przypisanym. Z uwagi na to, że w toku procesu ewentualnej zasadności określenia daty czynu żadna ze stron nie kwestionowała, a nie ujawniły się żadne konkretne dowody wskazujące na inną, znacznie późniejszą datę zaistnienia sytuacji objętej oskarżeniem, nie można uznać, iż nastąpiła dopuszczalna i nie stanowiąca przekroczenia tych granic oskarżenia modyfikacja zarzutu przez sąd polegająca na doprecyzowaniu daty czynu.

Podsumowując, mając przede wszystkim na uwadze, że w niniejszej sprawie zachodzi zasadnicza różnica między czynnością wykonawczą sprawcy w czynie zarzuconym (podrobienie dokumentu) a przypisanym (posłużenie się podrobionym dokumentem wobec innej osoby) oraz długi odstęp czasowy między tymi czynami, nie można uznać, że czyny te są tożsame. Przypisanie oskarżonej innego czynu w stosunku do opisu czynu zawartego w akcie oskarżenia stanowiło wyjście poza granice aktu oskarżenia skutkujące w konsekwencji skazaniem oskarżonej za czyn nieobjęty aktem oskarżenia. Przy tym zebrane w sprawie dowody (opinia biegłego grafologa) bezspornie wskazują, że oskarżona nie popełniła II zarzuconego jej czynu. W rezultacie powyższego, należało zaskarżony wyrok zmienić i oskarżoną uniewinnić od przypisanego jej w punkcie 2 wyroku przestępstwa. Konsekwencją tego rozstrzygnięcia jest konieczność uchylecia orzeczenia o karze łącznej za czyny określone w punktach 2 i 3 zaskarżonego wyroku oraz zmiana rozstrzygnięcia co do kosztów sądowych poprzez obciążenie oskarżonej tymi kosztami proporcjonalnie do ilości czynów zarzuconych (trzy czyny) i o ostatecznie jej przypisanych (jeden czyn).

SWSG Bartosz Stangierski SSO Dariusz Kawula SSO Alina Siatecka